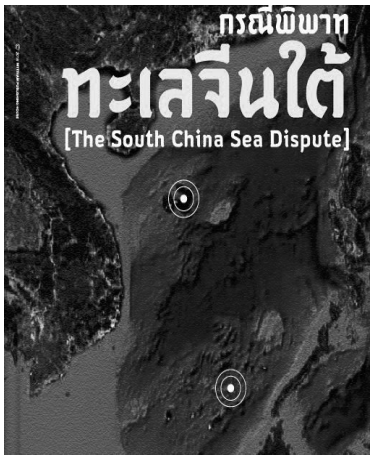
บทความปริทัศน์หนังสือ

กรณีพิพาททะเลจีนใต้

The South China Sea Dispute

นายอรรถวัตต์ อัศวนัดดา[1]

หากพูดถึงประเด็นความขัดแย้งระหว่างประเทศภายในภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก ที่มีความสลับซับซ้อน ท้าทายต่อระเบียบความมั่นคงของภูมิภาค และเป็นเรื่องที่ได้รับการจับตามองเป็นอย่างสูงในปัจจุบัน กรณีพิพาททะเลจีนใต้คงเป็นหนึ่งในไม่กี่กรณีที่เข้าเค้าอย่างสมบูรณ์ โดยเฉพาะเมื่อหนึ่งในคู่ขัดแย้งคือจีนในฐานะมหาอำนาจในภูมิภาค ปะทะกับบรรดาประเทศขนาดเล็กกว่า เพื่ออ้างสิทธิความเป็นเจ้าของน่านน้ำที่เป็นทั้งเส้นทางเดินทะเลหลัก แหล่งทรัพยากรทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตอันอุดมสมบูรณ์ และจุดเชื่อมต่อระหว่างสองมหาสมุทรสำคัญอย่างมหาสมุทรแปซิฟิกและมหาสมุทรอินเดีย การศึกษากรณีพิพาทนี้อย่างลึกซึ้ง จึงนับได้ว่าเป็นคุณประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการเป็นอย่างสูง

ในฐานะผลผลิตจากงานวิจัยส่วนบุคคลของรองศาสตราจารย์จันตรี สินศุภฤกษ์ แห่งคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้ซึ่งติดตามพลวัตและพัฒนาการของ

---

1 นักวิจัยผู้ช่วย ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรณีพิพาทนี้อย่างสม่ำเสมอและยาวนาน หนังสือ *กรณีพิพาททะเลจีนใต้* มีหน้าที่สำคัญในการนำพาผู้อ่านเสมือนหนึ่งเดินทางไปที่ทะเลจีนใต้เพื่อทำความเข้าใจในข้อเท็จจริงทางภูมิศาสตร์และความสำคัญของทะเลจีนใต้ในทางการเมือง เศรษฐกิจ และยุทธศาสตร์ ก่อนจะพาผู้อ่านเดินทางต่อไปยังศาลอนุญาโตตุลาการ เพื่อศึกษาเรื่องดังกล่าวในแง่มุมของกฎหมายระหว่างประเทศ โดยเน้นหนักไปที่การศึกษาเรื่องเขตอำนาจศาลและการรับพิจารณาคดีทะเลจีนใต้ ตามมาด้วยการศึกษาที่เนื้อหาของข้อพิพาทในกรณีดังกล่าว ตามลำดับดังต่อไปนี้

ในบทที่หนึ่ง รองศาสตราจารย์จันตรี ได้แสดงอารัมภบทถึงความเป็นมาของปัญหาและข้อมูลพื้นฐานของทะเลจีนใต้พอสังเขป ต่อด้วยความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ และขอบเขตของการวิจัย ภายใต้สมมติฐานที่ว่า กรณีพิพาทในทะเลจีนใต้เป็นประเด็นปัญหาที่มีการเมืองระหว่างประเทศเข้ามาเกี่ยวข้องสูง ดังนั้นจึงไม่สามารถแก้ไขปัญหานี้ได้โดยวิธีการระงับข้อพิพาททางการศาลหรือการอนุญาโตตุลาการหรือวิธีการอื่นใดที่มีผลบังคับตามกฎหมาย ผู้วิจัยได้เลือกระเบียบวิธีวิจัยผ่านการวิจัยเอกสารเป็นหลัก ทั้งจากข้อมูลที่เกี่ยวข้องในรูปแบบตำรา บทความ และคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายระหว่างประเทศและการเมืองระหว่างประเทศเพื่อพรรณนาถึงความเกี่ยวข้องกันระหว่างอิทธิพลทางการเมืองระหว่างประเทศที่มีต่อกฎหมายระหว่างประเทศในกรณีพิพาทนี้

เนื้อหาหลักในบทที่สอง ประกอบด้วยข้อเท็จจริงในทางภูมิศาสตร์และการกล่าวอ้างสิทธิของรัฐต่างๆ ในทะเลจีนใต้ ความสำคัญของทะเลจีนใต้ และภูมิหลังความเป็นมาของคำชี้ขาดของศาลอนุญาโตตุลาการในคดีทะเลจีนใต้ สะท้อนให้เห็นว่า ในความเป็นจริงแล้วกรณีพิพาททะเลจีนใต้มิได้เป็นความขัดแย้งระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นใหม่ในเร็ววันนี้ เพราะพื้นที่ดังกล่าวได้เป็นที่ถกเถียงและพิพาทกันมาร่วมครึ่งศตวรรษแล้ว นอกจากนี้ยังมีหลายประเทศที่อ้างกรรมสิทธิ์ความเป็นเจ้าของพื้นที่ส่วนต่างๆ ของทะเลจีนใต้ ทั้งนี้ก็เพราะบริเวณน่านน้ำดังกล่าวมีความสำคัญอย่าง

ยิ่งยวดต่อผู้ที่มีส่วนได้ครอบครอง หากพิจารณาไปที่ลักษณะทางภูมิศาสตร์จะพบว่า มี ๒ หมู่เกาะที่เป็นมูลของข้อพิพาททะเลจีนใต้ นั่นคือ หมู่เกาะพาราเซล (Paracel Islands) ซึ่งตั้งอยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของทะเลจีนใต้และเป็นพื้นที่พิพาทระหว่างจีนกับเวียดนาม อีกหมู่เกาะหนึ่งได้แก่ หมู่เกาะสแปตลีย์ (Spratly Islands) ซึ่งตั้งอยู่ทางใต้ของทะเลจีนใต้และเป็นพื้นที่พิพาทระหว่าง ๖ รัฐด้วยกัน คือ จีน ไต้หวัน เวียดนาม ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย และเวียดนาม โดยเฉพาะในกรณีหมู่เกาะสแปตลีย์ที่เป็นขอบเขตหลักของหนังสือเล่มนี้และเป็นกรณีที่ได้รับความสนใจเป็นอย่างยิ่งในปัจจุบัน ภายหลังจากที่ฟิลิปปินส์เป็นโจทย์ยื่นฟ้องร้องจีนต่ออนุญาโตตุลาการในวันที่ ๒๒ มกราคม ค.ศ. ๒๐๑๓ ต่อมาได้มีผลการชี้ขาดในเรื่องเขตอำนาจและการรับพิจารณาคดี (Award on Jurisdiction and Admissibility) เมื่อวันที่ ๒๙ ตุลาคม ค.ศ. ๒๐๑๕ และศาลออกคำพิพากษาเรื่องทะเลจีนใต้ (Award on the South China Sea) เมื่อวันที่ ๑๒ กรกฎาคม ค.ศ. ๒๐๑๖

บทต่อมา ผู้เขียนได้แถลงไขในเรื่องคำชี้แจงของศาลอนุญาโตตุลาการในคดีทะเลจีนใต้ ในส่วนของการพิจารณาเนื้อหาแห่งคดี กล่าวคือ ภายหลังจากที่ศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าศาลมีอำนาจในการตัดสินคดีดังกล่าวตามบทที่แล้ว ศาลจึงเข้าสู่ส่วนของการพิจารณคดีในคำฟ้องต่างๆ ของประเทศฟิลิปปินส์ต่อจีน มีใจความเริ่มต้นในเรื่องเส้นประเก้าเส้นและการอ้างสิทธิทางประวัติศาสตร์ของจีนว่าไม่เป็นไปตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. ๑๙๘๒ และไม่มีผลทางกฎหมายต่อด้วยคำตัดสินในเรื่องภูมิสัณฐานที่โดยส่วนมากเป็นไปตามคำร้องขอของฟิลิปปินส์ และขัดต่อจุดยืนของจีน ส่วนเรื่องสำคัญอย่างพฤติกรรมของจีนในทะเลจีนใต้ ศาลตัดสินว่ากิจกรรมของจีนเหนือทะเลจีนใต้ เป็นต้นว่า การแทรกแซงสิทธิอธิปไตยในเขตเศรษฐกิจจำเพาะและไหล่ทวีปของฟิลิปปินส์ ความล้มเหลวของจีนในการขัดขวางคนชาติของตนจากการแสวงหาประโยชน์ในทรัพยากรที่มีชีวิตของฟิลิปปินส์ การทำประมงและการสร้างสิ่งปลูกสร้างของจีน ล้วนเป็นการกระทำที่ขัดต่อหลักกฎหมาย ซ้ำการขุดลอก สร้างเกาะเทียม และพฤติกรรมที่แข็งกร้าวและไม่ย่อหย่อนของจีนทำให้

ข้อพิพาทระหว่างคู่กรณีเลวร้ายหรือขยายออกไปอีก สิ่งที่ศาลพิจารณาเป็นแนวทางปฏิบัติในอนาคตจึงมุ่งไปที่การเน้นย้ำถึงพันธะที่รัฐภาคีรวมถึงคู่พิพาทในกรณีนี้ต้องกระทำตามบทบัญญัติต่างๆ ที่มีในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. ๑๙๘๒ ให้ระงับข้อพิพาทโดยสันติวิธี และรัฐมีหน้าที่ทั่วไปที่จะต้อง 'คำนึงตามควร' (Due Regard) ถึงสิทธิและพันธกรณีของรัฐอื่น

ในบทที่ห้า ประเด็นเรื่องอิทธิพลของการเมืองระหว่างประเทศที่มีต่อกฎหมายระหว่างประเทศในกรณีพิพาททะเลจีนใต้ ปรากฏผลออกมาอย่างแจ่มชัดเมื่อจีน ในฐานะรัฐมหาอำนาจหนึ่งในคู่พิพาท ได้ออกมาแสดงท่าทีไม่ยอมรับคำชี้ขาดของศาลในทันที โดยประกาศว่าคำชี้ขาดเป็นเพียงเศษกระดาษและไม่ยอมรับอำนาจศาลมาตั้งแต่แรก นอกจากนี้ยังเน้นย้ำว่าน่านน้ำดังกล่าวเป็นของจีนมาตั้งแต่สมัยโบราณ จีนจึงมีอธิปไตยเหนือดินแดนในส่วนนี้อย่างเต็มที่ ถึงแม้ต่อมาความพยายามจากส่วนต่างๆ ทั้งจากฟิลิปปินส์ก็ดี จากกลุ่มสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (อาเซียน) ก็ดี จะทำให้สถานการณ์ความขัดแย้งไม่แผ่ขยายไปมากกว่านี้ แต่การกระทำของจีนยังยึดมั่นอยู่กับการแสวงหาผลประโยชน์แห่งชาติตามแนวทางของสำนักสัจนิยม (Realism) ทั้งการพัฒนาเกาะเทียม ก่อสร้างสิ่งปลูกสร้าง และส่งกองกำลังทหารและยุทโธปกรณ์เข้าประจำการบริเวณพื้นที่พิพาท เพื่อสร้างความมั่นคงและขยายอำนาจอิทธิพลของตน ด้วยเหตุฉะนี้จึงเป็นการยากที่จะหาทางออกของกรณีนี้ให้เป็นที่ยอมรับแก่ทุกฝ่าย และบังคับใช้กฎหมายระหว่างประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ ก่อนจะทิ้งท้ายด้วยความสำคัญของข้อพิพาททะเลจีนใต้ต่อประเทศไทย

หนังสือเล่มนี้มีวิธีการนำเสนอตามแบบฉบับของการทำวิจัย มีโครงสร้างการนำเสนอที่ชัดเจน ในแต่ละบทประกอบด้วยส่วนนำ ส่วนเนื้อหา อรรถาธิบายในแง่ของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง จุดยืนของคู่พิพาทและการพิจารณาของศาลอย่างเป็นระบบ และส่วนสรุปความ คุณูปการของหนังสือเล่มนี้อยู่ที่การเป็นผลงานทางวิชาการที่เข้ากับปัจจุบันกาล และทำหน้าที่เป็นตำราทางวิชาการสำหรับการเรียนการสอน เป็นผลงานที่ให้ข้อมูลแก่ผู้อ่านอย่างละเอียดและเฉพาะเจาะจง สามารถนำไปใช้

ต่อยอดทางการศึกษาได้

ข้อสังเกตที่ผู้อ่านพึงตระหนักเมื่ออ่านหนังสือ *กรณีพิพาททะเลจีนใต้* เล่มนี้ คือ เมื่อพูดถึงกรณีพิพาททะเลจีนใต้ ความขัดแย้งระหว่างประเทศมักจะมุ่งไปยังกรณีพิพาทเหนือหมู่เกาะสแปตลีย์เป็นหลักและกรณีพิพาทเหนือหมู่เกาะพาราเซลเป็นรอง ดังนั้นสารัตถะโดยส่วนมากของหนังสือเล่มนี้จึงเป็นไปเพื่อศึกษากรณีพิพาทเหนือหมู่เกาะสแปตลีย์ นอกจากนี้ เนื่องจากหนังสือเล่มนี้ดำเนินเรื่องตามแบบฉบับของการทำวิจัยที่มีความเป็นวิชาการสูง ทั้งในส่วนของเนื้อหาที่อ้างอิงถึงหลักกฎหมายและคำพิพากษาของศาล รวมถึงในส่วนของภาษาที่ใช้ คือ คำศัพท์และนิยามเฉพาะทางกฎหมายจำนวนหนึ่ง จึงต้องใช้เวลาในการทำความเข้าใจให้ชำนิชำนาญพอสมควร แต่โดยภาพรวมแล้วหนังสือเล่มนี้เหมาะสำหรับนักวิชาการ นักศึกษา ผู้กำหนดนโยบาย หรือปัญญาชน ตลอดจนผู้สนใจทั่วไปในด้านกฎหมายระหว่างประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และอาณาบริเวณศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเอเชียศึกษา

หนังสือ *กรณีพิพาททะเลจีนใต้* ไม่เพียงแต่สะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของการเมืองระหว่างประเทศที่มีต่อกฎหมายระหว่างประเทศเท่านั้น แต่ยังสะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมของประเทศที่กำลังผงาดขึ้นมาเป็นมหาอำนาจและจะมีบทบาทต่อโลกมากขึ้นต่อไป กรณีพิพาททะเลจีนใต้จะดำเนินต่อไปอย่างไรนั้น คงเป็นเรื่องที่จะต้องคอยติดตามต่อไปอย่างใกล้ชิด

อีเมลติดต่อ Attawat_Chinese@outlook.com